

آغاز مرحله اجرایی تهاتر بدهی‌های دولت و تامین اجتماعی

سرپرست معاونت اقتصادی سازمان تامین اجتماعی از آغاز مرحله اجرایی تهاتر مطالبات این سازمان از دولت خبر داد. بر اساس بند «و» تبصره (۵) قانون بودجه سال ۹۷ کشور، دولت اجازه دارد بدهی خود به اشخاص حقوقی و حقیقی را از طریق انتشار اوراق و تطبیق آن به بدهی اشخاص مزبور به بانک‌های کشور تهاتر کند. علی‌نمکی گفته سازمان تامین اجتماعی هفته گذشته سه‌هزار میلیارد تومان از بدهی‌های خود به بانک‌های کشور را با طلب خود از دولت تهاتر کرده است. دولت مجاز است تا سقف پنجاه هزار میلیارد تومان از اموال و دارایی‌های خود را به فروش برساند و منابع حاصل از آن را برای بازپرداخت بدهی‌های خود به سازمان تامین اجتماعی اختصاص دهد.

یکشنبه ● ۱۳۹۷ آبان ● شماره صد و هفتادوپنج

ا ت ی ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

ترس یا احتیاط بیش از اندازه دولت‌ها دشوار است. به این معنا که دولت‌ها از برهم خوردن پیوند منفعی که گروه‌های ذی‌نفع و صاحب‌نفوذ با حوزه صندوق‌های بازنشستگی دارند، از تغییر در قوانین و ضوابط حاکم بر صندوق‌ها استقبال نمی‌کنند. اما آیا می‌توان همین استدلال را برای بی‌سرانجام ماندن اصلاحات در صندوق‌های بازنشستگی ایران نیز بیان کرد. پاسخ به این پرسش سهل و ممتنع است. در حالت عادی اصلاحات در نظام بازنشستگی ممکن است به شکل گیری انواع راهپیمایی‌ها و تجمعات اعتراضی، مقاومت‌های صنفی، واکنش اتحادیه‌های کارگری، از دست‌رفتن سرمایه سیاسی یک دولت یا حتی سقوط دولت یا حزب حاکم منجر شود. به همین سبب اصلاحات در نظام‌ها و صندوق‌های بازنشستگی بیش از آنکه یک موضوع فنی و حسابداری باشد، مسئله‌ای از جنس سیاسی است، یعنی

دولت، احزاب و گروه‌های ذی‌نفع باید به این اجماع نسبی برسند که درصد احتمال رسیدن به موفقیت در انجام اصلاحات را بالاتر ببرند. مشکلات و پیچیدگی‌های فراوری دولت برای اعمال تغییرات در ایران نیز از همین جنس اما با حد و حدودی متفاوت‌تر است.

■ برانگیختن حکمروایی ملی در سه سطح

باید بپذیریم هیچ راهکار فوری و سریع برای حل مشکلات صندوق‌های بازنشستگی در هیچ کجای دنیا وجود ندارد. تجربیات بین‌المللی نیز به‌وضوح نشان می‌دهد که

برای اصلاح نظام بازنشستگی راه‌حل‌های آسان وجود ندارد، اما از طرف دیگر، نیاز به اقدامات فوری به‌وضوح احساس می‌شود. اصل حرف این است که تعامل پویا و مبتنی بر اصول و مبانی علمی و تخصصی با مقامات و حوزه‌های تصمیم‌گیر کشور در صیانت و ارتقای مصالح و منافع نهادهای بازنشستگی و بالطبع در برورن‌رفت از چالش‌ها و مسائل پیش‌روی آن‌ها موثر است. مرور آنچه بر صندوق‌ها طی دهه‌های گذشته واقعیتی چند را در اختیار ما قرار می‌دهد. در دوره اول ولانی مدیریت کارآمد صندوق‌ها با مدیریت سه‌جانبه‌ای متشکل از شوراها یا هیئت‌مدیره‌هایی که نمایندگان دولت، کارگران و کارفرمایان در آن‌ها دارای حق رای هستند سنجیده می‌شد، اما به دلایل تجربی و استدلال‌هایی غیرقابل انکار، کارایی این روش‌ها در مدیریت مسائل صندوق‌ها از درجه اعتبار ساقط شدند، چراکه اولاً مسئله صندوق‌ها از سه‌جانبه‌گرایی مدیریتی که معمولاً در کلام مستتر است و از شیوه‌ها و فرایندهای تصمیم‌گیرانه

چندجانبه و با مشارکت حداکثری طرفین حکایت دارد عبور کرده است. به زبان بهتر، آنچه امروز به مراد و مقصود ما از اصلاحات در حوزه صندوق‌های بازنشستگی نزدیک‌تر است، اجماع بر سر چارچوب و شیوه‌هایی از سیاست‌گذاری است که اداره‌های ملی و خارج از عرف سیاسی و صف‌بندی‌های جناحی از درون آن‌ها زاییده می‌شود. در واقع مدیریت واقعی چالش صندوق‌ها و کارآمدترکردن آن‌ها برای عبور از وضع بحرانی کنونی در سایه برانگیختن مسئولیت همگانی کارایی خواهد داشت. نکته قابل توجه این است که در بُعد سیاستی، از حکمروایی خوب سخن گفته می‌شود که به‌مثابه چارچوبی برای سیاست‌گذاری و اداره‌امور صندوق‌ها، کارایی، کارآمدی و تامین و تضمین منافع در سطح کلان را امکان‌پذیر می‌کند. در سطح خرد نیز حاکمیت شرکتی واجد کارکردهایی بحران‌گریز

است. به این مفهوم که تدوین چارچوبی برای اداره ینگاه‌ها با هدف تامین حداکثر منافع برای ایفای تعهدات به میلیون‌ها ذی‌نفع، الزام به پیگیری دارد. در سطح میانه نیز باید به نقش پیش‌برنده بازگیران مدنی و تشکل‌های اقتصادی و اجتماعی اشاره کرد که واردکردن آن‌ها به مناسبات در حل تعارض‌ها و نقصان‌های تئوریک و عملی بحران صندوق‌ها موثر است.

■ یافتن هم‌زبانان و متقاعدسازی حداکثری

در واقعیت امر نیز اگر تجربه نزدیک به یک قرن بیمه‌های اجتماعی و بیش از نیم قرن صندوق‌های بازنشستگی را بازخوانی کنیم، این تقسیم‌بندی به روشنی موقعیت خطر صندوق‌های بازنشستگی را برای ما نمودار می‌کند. یعنی در هر زمان که حکمروایی ملی در قبال صندوق‌ها از حدود و مرزهای متعده‌شانه خالی کرده، مسئله اصلاحات در آن‌ها نیز از رئوس برنامه‌ها خارج شده است. مثال بارز این تحلیل، بی‌توجهی به گفتمان‌های رفاهی است که حداقل از برنامه سوم توسعه به بعد بر آن‌ها پافشاری شده، اما در ترتیبات اجرایی جایی نداشته است. نکته شایان توجه

پرورش

۶۶

دیگر این است که در رده بحران‌هایی که امروزه دستگاه تدبیر و سیاست‌گذار با آن دست به گریبان است، موضوع صندوق‌ها به حالتی میل کرده که تمام ابعاد و سمت‌وسوی بحران‌زایی آن را برای نظام می‌دانند و به همین سیاق نیز اصرار کردن بر اینکه حکمروایی اولین و تعیین‌کننده‌ترین عامل در انسجام‌بخشی به کارکرد این نهادهاست دشوار نخواهد بود. نکته سوم این است که موضوع صندوق‌ها، چه در ماهیت و چه در ابعاد و حجم، مدت‌هاست از سطح خرد و میانه به ابعاد کلان و ملی سوق یافته و به همین دلیل تبیین، تحلیل و حتی یافتن راه‌حل‌هایی برای مدیریت آن قبل از آنکه مقوله‌ای فنی و تکنیکال باشد، سیاسی و اجتماعی است. به عبارت دیگر، موضوع صندوق‌ها که طی سالیان اخیر به‌خصوص در برهه‌هایی مانند تصویب قوانین برنامه‌ای یا لایحج بودجه‌ای گفت‌وگویی فراگیر و اجتماعی پیرامون آن‌ها شکل گرفته و کارشناسان به‌وفور و رسانه‌ها تا حدودی مخاطبان آن‌ها را یادآوری کرده‌اند، به متقاعدسازی و یافتن هم‌زبانی در بالاترین سطوح تصمیم‌گیری نیاز دارد. از این نظر، حضور وزیر جدید تعاون، کار و رفاه اجتماعی فرصتی برای تعیین جهت و نشان دادن راه به کلیت نظام برای پرداختن به بحران‌های منتسب به صندوق‌های بازنشستگی است.

■ وزیر رفاه، ستون اصلی اصلاحات

گرچه در باره تقدم و تاخر راه‌حل‌های مقدر و محتوم درباره بحران صندوق‌ها بارها میان متخصصان و اصحاب نظر به‌های رفاهی، هم‌فکری و تبادل آرا صورت گرفته، بدیهی است انتظار دستیابی به اجماع، مستلزم عبور از بخشی‌نگری، تکثر و وقوف به تمام ابعاد و زوایای پیدا و پنهان صندوق‌هاست. حالتی که در آینه آن، منافع بلندمدت، چشمگیر و دامنه‌دار امروز و فردای تمام ذی‌نفعان صندوق‌ها به پشتوانه عقلانیت ابزاری و سیاست‌گذاری مبتنی بر مصالح جمعی و ملی تامین

کتیبه | ۰۵

می‌شود. به عبارت دیگر، اگر به انتخاب وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی به چشم فرصت نگریسته شود، انتظار می‌رود چنین ملاحظاتی به‌عنوان فصل الخطاب و الگویی در ید و اختیار نظام تدبیر قرار گیرند. یعنی وزیر انتخاب شده برای وزارت رفاه اگر به گفتمان رفاهی پایبند باشد و خاصیت متقاعدسازی جمعی و پذیرش جمعی را القا کند، در این صورت نه‌تنها شکل‌گیری اجماع به‌مثابه ستون و پایه حل بحران صندوق‌ها در سطح کلان دور از دسترس نخواهد بود، بلکه تکلیف سطوح خرد و میانه نیز یک سره خواهد شد. از این نظر می‌توان گفت مسائل و گرفتاری‌های پیچیده و چندبُعدی صندوق‌ها بیش از آنکه خصلتی واکنشی در برابر تکانه‌ها یا شوک‌های شناخته‌شده محیط اقتصاد کلان داشته باشد، ریشه در شیوه‌های سیاست‌گذارانه‌ای دارد که راهبری آن در

هیچ راهکار فوری و سریع برای حل مشکلات صندوق‌های بازنشستگی در هیچ کجای دنیا وجود ندارد. تجربیات بین‌المللی نیز به‌وضوح نشان می‌دهد که برای اصلاح نظام بازنشستگی راه‌حل‌های آسان وجود ندارد، اما از طرف دیگر، نیاز به اقدامات فوری به‌وضوح احساس می‌شود

الزام در وهله اول، هوشمندی دولت و مجلس را می‌طلبد که اگر میدان و اختیارات لازم و کافی را به وزیر انتخابی رفاه بدهند، ذیل گفتمانی که قائل به بسیج و گسیل قوای سه‌گانه برای انجام اصلاحات است، حل بحران در حوزه صندوق‌های بازنشستگی با احتمال موفقیت بیشتری همراه خواهد شد.

بوم

در نشست رئیس‌جمهور با جامعه‌شناسان چه گذشت؟

با اشاره به گرایش‌هایی که جامعه ایران را قطبی و روند توسعه پایدار و همه‌جانبه را آهسته کرده، جامعه ایران را جامعه‌ای «مطالباتی و جنبشی» توصیف کرده و نوشته است: «معقول‌ترین راه برای پاسخ‌گویی به مطالبات لایه‌های جنبشی جامعه، پذیرش اصلاح دائمی و نه‌ای در حاکمیت و نهادهای مدنی است.» محمد فاضلی، استاد جامعه‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی نیز فضای حاکم بر جلسه را «انتقادی متصفانه» توصیف کرده است. تقویت جامعه مدنی و گسترش حوزه عمومی، نهادینه‌شدن حوزه عمومی سیاست‌گذاری، ضرورت تقویت راهکارهای اعتماد بیشتر مردم به دولت، ضرورت سنجش مداوم وضعیت آسیب‌های اجتماعی و حراست دولت از جامعه در برابر آن آسیب‌ها، از دیگر موضوعات مطرح شده در این جلسه بود.

گزارش •

رونمایی واکران مستند «بمب ساعتی»

کالبدشکافی تصویری بحران صندوق‌ها

مستند «بمب ساعتی» با موضوع بحران صندوق‌های بازنشستگی کشور رونمایی شد. در این مستند که کمیل سوهانی آن را ساخته، دلایل و روند بحرانی‌شدن وضع صندوق‌های بازنشستگی به‌تصویر کشیده‌شده‌است. هفته گذشته نشست رونمایی از این فیلم مستند با حضور عوامل و دست‌اندرکاران ساخت مستند و حسام‌الدین آشنا، مشاور رسانه‌ای رئیس‌جمهور، انوشیروان محسنی‌بندپی، سرپرست وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، علی‌حیدری، عضو و نایب‌رئیس هیئت‌مدیره سازمان تامین اجتماعی، احمد میدری، معاون رفاه اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و علاقه‌مندان در سالن ۱۷ شهروین این وزارتخانه برگزار شد. سرپرست وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در این نشست با اشاره به جایگاه عدالت اجتماعی در گفتمان رفاهی کشور و اسناد و قوانین بالادستی، گفت: «صندوق‌های بازنشستگی برای تامین آینده کسانی که به‌تولید و اشتغال مشغول هستند تأسیس شده‌اند.» وی با بیان اینکه در ۱۰ سال اخیر درصد رشد سالمندی در کشور به ۳/۲ درصد رسیده، افزود: «اکنون ۹/۳ درصد جمعیت کشور سالمند هستند که بر وضعیت صندوق‌های بازنشستگی نیز اثر گذاشته‌اند.» وی ادامه داد: «ما اکنون با چند بحران مواجه هستیم؛ کم‌آبی، آلودگی هوا و ریزگردها و البته بحران صندوق‌های بازنشستگی که ساختار مناسبی برای آن نداشته‌ایم. کشور‌های پیشرفته برای اصلاح بحران اخیر، سن بازنشستگی را افزایش می‌دهند.» سرپرست وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با بیان اینکه ۴۸ درصد مستمری‌بگیران تامین اجتماعی و صندوق بازنشستگی کشوری زیر ۶۰ سال بازنشسته شده‌اند، اضافه کرد: «در صندوق‌های بازنشستگی تعادل ورودی و خروجی وجود ندارد و بار سنگینی بر این نهادها تحمیل شده که اگر به آن نپردازیم، کشور دچار مشکل خواهد شد.» علی‌حیدری، نایب‌رئیس هیئت‌مدیره سازمان تامین اجتماعی هم در این نشست، گفت: «ما در صندوق‌ها تصمیم‌هایی می‌گیریم که بعدها اثراتش را می‌بینیم. من به‌جای بمب ساعتی واژه بمب انتحاری را به‌کار می‌برم، زیرا فکر می‌کنم این اسم برای این مستند با‌مسئمت‌تر است، چراکه خود مسئولانی که در کشور هستند و خانواده‌شان هم در کشور حضور دارند متاثر از این تصمیم‌ها هستند.» وی با بیان اینکه در این مستند، موضوع بنگاهداری تامین اجتماعی پررنگ نمایش داده شده، اظهارکرد: «این روز‌ها هرکس می‌خواهد به بحران صندوق‌های بازنشستگی بپردازد اول آن، سراغ شستامی رود در حالی که این چنین نیست.» نایب‌رئیس هیئت‌مدیره سازمان تامین اجتماعی خاطرنشان کرد: «بخشی از بحران صندوق‌ها ناشی از کارکرد خود صندوق‌ها است، اما بخشی از مشکلات این حوزه ناشی از اقدامات تصمیم‌گیری دیگری است. اگر نظام مدیریت و برنامه‌ریزی و آمایش سرزمینی قدرتمندی داشتیم سازمان‌های فرادستی باید جلو تصمیم‌های اشتباه وزیران را بگیرند. بخشی از تصمیم‌ها ناشی از تصمیم‌های دیگری هستند که ارتباطی به صندوق‌ها ندارند. عضو هیئت‌مدیره سازمان تامین اجتماعی اضافه کرد: «بازنشستگی در کشور ما برخلاف دیگر کشورهای جهان همیشه یک امتیاز بوده است.

